

**Vuosien 1918–1922 Raittiuskalenterit amerikan-
suomalaisen Veljeysseuran raittiustyön ja kristil-
lissiveellisten pyrkimysten ilmentäjänä**

Oulun Yliopisto

Historiatieteet

Historian Kandidaatintutkielma

14.05.2020

Perttu Salonpää

Sisällys

Johdanto	3
1. Veljeysseuran pääpyrkimykset Raittiuskalentereissa	7
1.1. Amerikansuomalainen raittiusliike ja Raittiuskalenterin luonne julkaisuna.....	7
1.2. Tavoitteena yhteiskunnan raittius	9
1.3. ”Muu Programmi” – Veljeysseuran kristillissiveelliset arvot.....	15
2. Fiktiiviset ja historialliset kirjoitukset Veljeysseuran pyrkimysten ilmentäjinä	19
2.1. Raittiutta, romantiikkaa ja kristinuskoa – kertomukset ja runot	19
2.2. Viehtymys oman historian tarkasteluun – historiikit	24
Loppulause	26
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	28

Johdanto

Varhaisimmat niin sanotun toisen vaiheen siirtolaiset lähtivät Suomesta Pohjois-Amerikkaan 1860-luvulla ja viimeiset siihen mukaan laskettavat 1930-luvulla. Arvioiden mukaan Suomesta Yhdysvaltoihin muutti jopa 400 000 ihmistä. Se on suuri määrä ottaen huomioon, että Suomen väkiluku näihin aikoihin oli noin 2-3 miljoonaa.¹ Suomalaisten määrä eurooppalaisessa siirtolaisvirrassa jäi suhteellisen pieneksi, sillä näinä vuosina Euroopasta Pohjois-Amerikkaan lähti noin 40 miljoonaa ihmistä, joista suurin osa hakeutui Yhdysvaltoihin.²

Väkijuomien liikakäyttö ja haittavaikutukset ilmiönä ja ongelmana herättävät keskustelua aikakaudesta riippumatta. Alkoholiongelmat ovat tyypillisesti kärjistyneet siirtolaisten keskuudessa, eivätkä Yhdysvaltoihin muuttaneet suomalaiset eivät tuottaneet tässä poikkeusta.³ Suomalaisten alkoholiongelmien kärjistymiseen vaikutti esimerkiksi paremmat tulot, halpa viina sekä kapakoiden suuri määrä ja se, että he kokivat vapautuneensa pienten kyläyhteisöjen moraalissäännöksistä.⁴ Johtuen osin näistä syistä amerikkansuomalainen raittiusliike nautti vankasta suosioista 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Raittiusliike olikin tärkeä tekijä amerikkansuomalaisten alkutaipaleella ja sen toiminta valoi yhtenäisyyttä suomalaisiin. Sitä kautta se kykeni luomaan pohjaa amerikkansuomalaiselle kulttuurille Yhdysvalloissa.⁵

Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella Pohjois-Amerikassa toimineen Suomalaisen Kansallis-Raittius-Veljeysseuran⁶ pyrkimyksiä Raittiuskalentereiden avulla. Lähestyn tutkielmani tehtävää pääkysymykseni avulla: Miten Veljeysseuran raittiustyö ja kristillissiveelliset pyrkimykset ilmenivät vuosien 1918–1922 Raittiuskalentereissa? Alakysymyksillä täsmennän tutkimustehtävän käsittelyä: Miten yhteiskunnan raittiuden tarpeellisuutta perusteltiin? Onko Raittiuskalentereiden kirjoitusten tyypeissä ja teemoissa

¹ Pitkänen & Sutinen 2014, 40.

² Kero 1997, 13.

³ Kostiainen 1983, 56.

⁴ Kero 1997, 52.

⁵ Pitkänen & Sutinen 2014, 171.

⁶ Tästä edespäin käytän tutkielmassani Suomalaisesta Kansallis-Raittius-Veljeysseurasta lyhennettä Veljeysseura. Järjestöstä käytettiin edellä mainitun lyhenteen lisäksi myös lyhennettä SKRV. Holmio 2001, 238.

havaittavissa ajallisia muutoksia? Lisäksi minua kiinnostaa se, että ilmensivätkö kaikki Raittiuskalenterin kirjoitukset Veljeysseuran raittius ja kristillissiveellisiä pyrkimyksiä.

Amerikansuomalaisuutta ja siirtolaisuutta Amerikkaan on tutkittu aiemmin suhteellisen laajasti. Amerikansuomalainen raittiusliike ja sen julkaisut ovat jääneet varsin vähäiselle huomiolle ja enemmänkin yleisen kuvailun tasolle. Tutkielma täydentää aiempia tutkimuksia, sillä tutkin amerikansuomalaisen raittiusliikkeen tärkeimmän toimijan Veljeysseuran pyrkimyksiä sen julkaisemassa Raittiuskalenterissa. Aiheen valintaan on myös vaikuttanut henkilökohtainen mielenkiintoni suomalaisten siirtolaisuutta kohtaan. Raittiuskalenterit olivat sisältönsä puolesta tieto- ja propagandakirjallisuutta, mutta ne sisälsivät sekä kirjallisuudelle että lehdistölle tyypillisiä piirteitä. Raittiuskalentereiden erikoinen rakenne on voinut olla syynä siihen, että muut tutkijat eivät ole luokitelleet Raittiuskalenteria lehdistön eikä kirjallisuuden joukkoon⁷. Miellän itse Raittiuskalenterit vuosijulkaisuksi, jonka voi sijoittaa sekä kirjallisuus- että lehdistöhistorian alueelle. Tutkimusaiheeni sijoittuu myös siirtolaishistorian, aatehistorian ja poliittisen historian alueelle.

Tutkielmani päälähteenä toimivat Veljeysseuran kustantamat Raittiuskalenterit vuosilta 1918–1922. Lisäksi olen täydentänyt päälähdekokonaisuutta Veljeysseuran vuoden 1920 Käsi- ja sääntökirjalla. Käsi- ja sääntökirja sekä Raittiuskalenterit löytyvät Oulun yliopiston kirjaston amerikansuomalaisesta harvinaiskokoelmasta. Käsi- ja sääntökirja avaa Veljeysseuran virallisia sääntöjä, jotka oli osoitettu Veljeysseuraan kuuluneille raittiusseuroille ja niiden jäsenille. Käsi- ja sääntökirjan merkitys jäi kuitenkin tutkielmassani pieneksi. Raittiuskalenterit sisälsivät kalenterin lisäksi artikkeleita raittiudesta ja uskonnosta sekä kertomuksia ja runoja. Raittiuskalenteri on amerikansuomalaisen raittiusliikkeen tutkimiseen oiva työkalu, sillä se ilmestyi useiden vuosikymmenten ajan ollen näin yksi pitkäkestoisimmista amerikansuomalaisista julkaisuista. Raittiuskalenterit esittelen tarkemmin ensimmäisessä pääluvussa, koska niiden rakenteen tarkempi avaaminen on välttämätöntä tutkielmani kannalta.

Tutkielmani kannalta keskeisimpiä käsitteitä ovat kieltolaki ja raittiusliike. Raittiusliike määritellään kansanliikkeeksi, joka sai alkunsa Yhdysvalloissa 1700-luvun lopulla. Sen päämääränä oli yhteiskunnan saattaminen raittiiksi. Alkoholin käyttöä rajoittamalla raittiusliike pyrki vähentämään alkoholin aiheuttamia yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä

⁷ Ks. esim. Pitkänen & Sutinen 2014, 231; Pilli 1986, 55.

vaurioita.⁸ Yhteiskunnan saattaminen raittiiksi vaati kieltolakia, jonka puolesta raittiusliike kampanjoi. Kieltolaki kielsi alkoholijuomien valmistuksen, kuljetuksen ja myynnin ja raittiusliike sai haluamansa lain voimaan esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Suomessa. Suomessa kieltolaki saatiin voimaan hieman ennen Yhdysvaltoja eli vuonna 1919⁹ ja Yhdysvalloissa Kansallinen Kieltolaki oli voimassa vuosina 1920–1933.¹⁰ Aikarajauksessa olen ottanut huomioon kieltolain lisäksi Veljeysseuran toiminnan huippuvuodet 1903–1919. Kieltolain voimaantumisen jälkeen Veljeysseuran jäsenmäärä ja aktiivisuus laskivat nopeasti, joten aikarajaus kattaa myös ensimmäiset vuodet kieltolain jälkeen, jossa tämä muutos ilmenee.¹¹ Täten aikarajauksen sisään mahtuu aika ennen kieltolakia ja aika lain voimaantumisen jälkeen sekä Veljeysseuran toiminnan viimeiset huippuvuodet.

Veljeysseura vaikutti pitkälti Yhdysvalloissa. Se sai suurinta kannatusta amerikkansuomalaisten keskuudessa Michiganissa, Minnesotassa ja Massachusettsissa. Suurin osa siirtosuomalaisista asuikin näissä osavaltioissa. Lisäksi Veljeysseuraan kuului muutamia kanadalaisia raittiusseuroja, mutta kanadansuomalainen raittiusliike oli laajuudeltaan suppea.¹²

Aihetta on ollut hyvin palkitsevaa lähestyä, koska validia tutkimuskirjallisuutta aiheeseen liittyen löytyi. Turun siirtolaisinstituutti on tärkein tutkimuskirjallisuuden toimittaja, kun kyseessä on amerikkansuomalaisia siirtolaisia käsittelevä aihe. Turun siirtolaisinstituutin tutkimuksista hyödynnän REINO KERON *Suomalaisina Pohjois-Amerikassa: Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa* (Turku, 1997). Teos avaa siirtolaiskulttuuria siinä vaiheessa, kun Pohjois-Amerikan suomalaisyhteisöt olivat vahvimmillaan. Kero avaa myös suomalaisten siirtolaisten aatteiden kukoistusta ja hiipumista. AUVO KOSTIAISEN ja ARJA PILLIN *Suomen siirtolaisuuden historia osa 2* (Turku, 1983) keskittyy amerikkansuomalaisten aatteelliseen toimintaan ja Auvo Kostiaisen, Arja Pillin ja KEIJO VIRTASEN kirjoittama seuraava osa *Suomen siirtolaisuuden historia osa 3* (Turku, 1986) antaa yleistä kuvaa amerikkansuomalaisten siirtolaisten sopeutumisesta, kulttuuri-toiminnasta ja paluumuutoista.

⁸ Kostiainen 1983, 60.

⁹ Pulkkinen 2015, 69, 174.

¹⁰ Blocker & Fahey & Tyrell 2003, 23.

¹¹ Holmio 2001, 261-262.

¹² Kostiainen 1983, 57-58.

SILJA PITKÄSEN ja VILLE-JUHANI SUTISEN *Amerikansuomalaisten tarina* (Helsinki, 2014) taustoittaa amerikansuomalaisten siirtolaisten kulttuurihistoriaa ja elämää. ARMAS K.E HOLMION *History of The Finns in Michigan* (Detroit, 2001) kertoo Michiganin suomalaisten historiasta ja taustoittaa varsinkin Veljeysseuran historiaa. Alkuperäisteos ei ole saatavilla, koska koronaviruksen aiheuttamat toimenpiteet ovat sulkenet kirjastot. Tämän takia olen käyttänyt ELLEN M. RYYNÄSEN englanninkielistä käännöstä.

Metodioppaana olen käyttänyt JOUNI TUOMEN ja ANNELI SARAJÄRVEN teosta *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Helsinki, 2018). Kyseinen teos on tarjonnut apua tutkimuksen tekoon sen aloittamisesta aina loppulauseeseen saakka. Tässä tutkimuksessa lähdekritiikin rooli ei ole kovin merkittävä, sillä tarkastelun kohteena ei ole Raittiuskalentereiden kirjoitusten todenperäisyys. Tutkielmani on kvalitatiivista tutkimusta ja tutkielmani metodina toimii aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Materiaalin paljouden vuoksi on tärkeää saada kuvattua aineiston keskeiset asiat tiivistetyssä muodossa.¹³

Tutkielmani etenee pää- ja alaluvuissa systemaattisesti, koska se palvelee tutkimustehtävääni parhaiten. Ensimmäisessä pääluvussa tutkin amerikansuomalaisen raittiusliikkeen syntyä, Raittiuskalenterin luonnetta julkaisuna sekä sitä, miten Veljeysseuran raittius ja kristillissiveelliset pyrkimykset ilmenivät Raittiuskalentereissa vuosina 1918–1922. Toisessa pääluvussa keskityin tutkimaan sitä, miten Veljeysseuran raittius ja kristillissiveelliset pyrkimykset näkyivät vuosien 1918–1922 Raittiuskalentereiden kaunokirjallisuudessa ja historiikeissa.

¹³ Tuomi & Sarajärvi 2018, 4. Luku, Laadullisen aineiston analyysi: Sisällönanalyysi.

1. Veljeysseuran pääpyrkimykset Raittiuskalentereissa

1.1. Amerikansuomalainen raittiusliike ja Raittiuskalenterin luonne julkaisuna

Raittiusliike syntyi Yhdysvalloissa 1800-luvun alkupuolella, josta aate levisi Eurooppaan. Suomeen raittiusaate rantautui 1830-luvulla, mutta absoluuttista raittiutta vaatinut yhdistys syntyi kuitenkin vasta 1877. On todennäköistä, että varhaisimmat toisen vaiheen siirtolaiset olivat jo Suomessa kosketuksissa raittiusaatteeseen. Kuitenkin he tulivat raittiusaatteesta tietoisiksi viimeistään Yhdysvalloissa ja tiedetäänkin, että suomalaisia liittyi jo 1880-luvun alussa norjalaisten ja ruotsalaisten raittiusseuroihin. Pohjois-Amerikan suomalainen raittiusliike syntyi tarpeesta korjata siirtosuomalaisten huono maine. Tarve ei syntynyt tyhjästä, sillä vielä 1920-luvun pidätystilastojen perusteella on perusteltua väittää, että liiallinen alkoholin käyttö oli suomalaisten siirtolaisten ongelma.¹⁴

Ensimmäinen amerikansuomalainen raittiusseura Pohjantähti perustettiin 22.02.1885 Michiganissa ja se liittyi ruotsalaisten johtamaan englanninkieliseen keskusjärjestöön, Good Templareihin. Kuitenkaan toiminta englanninkielisessä keskusjärjestössä ei miellyttänyt. Suomalaisille vaikeuksia tuotti sekä yhteydenpito keskusjärjestöön kielivaikeuksien vuoksi että keskusjohdon ohjeet ja määräykset, joiden noudattamista vaadittiin tiukasti. Nämä asiat aiheuttivat närkästystä suomalaisten keskuudessa. Valituksia tuli myös uskonnollisten menojen korostamisesta ja jäsenmaksuista, joita keskusjärjestölle oli suoritettava. Suomalaisten tyytymättömyys johti useiden suomenkielisten keskusjärjestöjen perustamiseen, joista ensimmäisenä perustettiin Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura tammikuun 19 päivänä 1888. Veljeysseuran tavoitteet ilmenivät sen nimestä. Tavoitteisiin kuului suomalaisten keskinäinen yhteenliittyminen. Lisäksi Veljeysseuran päämääränä oli yhdistää koko suomalainen siirtolaisryhmä veljelliseen yhteistyöhön raittiusasian merkeissä.¹⁵

Suomalaiset raittiusmiehet keskittivät tarmonsaa suomalaissiirtolaisiin Good Templareista erottuaan, eivätkä ottaneet osaa amerikkalaisen raittiusliikkeen toimintaan. Kuitenkin 1900-luvun alkupuolella havahduttiin huomaamaan uudelleen amerikkalaisen

¹⁴ Kero 1997, 51-54.

¹⁵ Holmio 2001, 236-238; Kero 1997, 54-56; Kostiainen 1983, 64-65; Ks. myös. Käsi- ja sääntökirja 1920, 3-4.

raittiusliikkeen eri muodot. Tuolloin osallistuttiin kieltolakia ajavien ryhmittymien ja puolueiden toimintaan. Amerikansuomalainen raittiusväki osallistui esimerkiksi Kielto-
lakipuolueen¹⁶ ja Anti-Saloon Leaguen¹⁷ toimintaan sekä kampanjointiin vaaleissa.¹⁸

Amerikansuomalaisten julkaisutoiminta oli vireää ja monipuolista. Huonon kielitaidon vuoksi suomenkielisen kirjallisuuden ja lehdistön tarve oli suuri. Myös amerikansuomalainen raittiusliike harjoitti tyypillisesti melko laajaa kustannustoimintaa. Veljeysseura merkittävimpänä ja voimakkaimpana keskusjärjestönä oli innokkain kustantaja amerikansuomalaisen raittiusväen piirissä. Tutkijalle Raittiuskalenteri on antoisa, sillä se ilmestyi useiden vuosikymmenien ajan. Alkuaikojen amerikansuomalaisille julkaisuille tyypillistä oli se, että ne sinnittelivät hengissä vain lyhyen aikaa, joten Raittiuskalenteri muodostaa tässä tapauksessa poikkeuksen. Veljeysseuran Raittiuskalenterin julkaiseminen alkoi vuodesta 1897 ja se olikin tietokäsikirjojen ja kalentereiden joukossa tärkein.¹⁹ Raittiuskalenteria julkaistiin aina vuoteen 1972 asti. Viimeisinä vuosina Raittiuskalenteri oli kaksikielinen.²⁰

Raittiuskalenteri oli vuosijulkaisu, joka yhdisteli faktaa ja fiktiota. Se koostui kolmesta osiosta: Almanakkaosiesta, neuvo- ja tieto-osiosta sekä kaunokirjallisesta osiosta. Raittiuskalenteri oli julkaisuna varsin pitkä ja tutkittavalla ajanjaksolla sivumäärät olivat yli kahden sadan. Tyypillisiin amerikansuomalaisiin lehdistöjulkaisuihin verrattuna Raittiuskalenteri oli varsin pitkä julkaisu²¹. Tutkittavissa Raittiuskalentereissa tästä sivumäärästä almanakkaosio koosti noin 30 sivua, neuvo- ja tieto-osio 10-20 sivua ja kaunokirjallinen osio noin 150-170 sivua. Almanakkaosio ja neuvo- ja tieto-osio olivat faktapainotteisia ja varsin hyödyllisiä myös raittiusasiasta kiinnostumattomille. Ne sisälsivät esimerkiksi kalenterin, tulevan vuoden juhlapäivät, erilaisia standardimittoja sekä muuta hyödyllistä tietoa siirtolaiselle esimerkiksi Yhdysvalloista. Kaunokirjallinen osio ei ollut koostumukseltaan järjestelmällinen ja osio sisälsi monipuolisesti materiaalia. Kirjoitusten joukossa oli esimerkiksi raittiusvalistusta, uskonnollisia kirjoituksia, historiikkeja, lyriikkaa, sekä opettavaisia kertomuksia. Ajankohtaisista tapahtumista, kuten ensimmäisestä

¹⁶ Kielto lakipuolue (Eng. Prohibition Party) perustettiin 01.09.1869. Puolue pyrki toiminnallaan kieltämään alkoholin myynnin ja kulutuksen ja näin vähentämään alkoholin aiheuttamia yhteiskunnallisia ongelmia. Blocker & Fahey & Tyrrell 2003, 493-495.

¹⁷ Anti-Saloon League oli 1900-luvun alun johtava Kansallista Kielto lakia ajanut järjestö. Blocker & Fahey & Tyrrell 2003, 48-51.

¹⁸ Kostiainen 1983, 80-81.

¹⁹ Kostiainen 1983, 57, 79-80.

²⁰ Kero 1997, 257.

²¹ Pilli 1986, 55.

maailmansodasta ja Suomen itsenäisyydestä kirjoitettiin muutamia kirjoituksia. Tällaisista kirjoituksista rajaan pois sellaiset kirjoitukset, jotka eivät ilmentäneet Veljeysseuran pyrkimyksiä. Raittiuskalentereiden kirjoittajat esiintyivät useimmiten omalla nimellään tai pelkillä nimikirjaimillaan. Raittiuskalentereista löytyi myös anonyymejä kirjoituksia. Raittiuskalentereiden lopussa oli myös Vainajat -osio, jossa ilmoitettiin raittiusliikkeen kuuluneiden henkilöiden kuolemasta. Kannen sisäpuolet ja viimeiset sivut sisälsivät raittiusaatetta tukevien yritysten mainoksia.²²

Amerikansuomalaisten keskuudessa ilmestyneet kalenterit ja albumit eivät varsinaisesti olleet kirjallisuutta, vaikka sisälsivätkin faktan lisäksi fiktiota. Kalentereiden idea tiivistettynä oli tarjota opettavaisia juttuja ja faktatietoa tiiviissä muodossa koko siirtokunnalle. Niiden ansioksi on luettava se, että ne onnistuivat tavoittamaan myös sen osan siirtolaisista, joka ei muutoin kirjallisuudesta perustanut.²³

1.2. Tavoitteena yhteiskunnan raittius

Valistuskirjallisuuden julkaiseminen oli osa perinteistä raittiustyötä ja Veljeysseuran julkaisema Raittiuskalenteri olikin yksi näistä julkaisuista, joilla levitettiin raittiusanomaa. Raittiustyötä ajettiin monipuolisten kirjoitusten voimin ja valistava lähestymistapa näkyi suurimmassa osassa teksteistä. Raittius oli yleensä kirjoituksen pääteema tekstin näin olleen raittiustyötä suorasti ajava tai sitten se oli sivuosassa, kuten se oli kristillissiveellisissä artikkeleissa, kertomuksissa ja runoissa. Kertomukset, runot, historiikit ja kirjoituskilpailujen tuotokset rajasin toiseen päälukuun käsiteltäväksi. Monipuolisten kirjoitusten joukosta erityisesti raittiustyötä ajavat kirjoitukset olivat luonteeltaan valistavia ja opettavaisia. Nämä tekstit pyrkivät perustelemaan miksi raittius on tärkeää ja tarpeellista.²⁴ Raittiusaatetta edistävien kirjoitusten perimmäinen tarkoitus oli tuoda esiin alkoholin haittavaikutuksia niin yksilölle kuin yhteiskunnalle.

²² Raittiuskalenterit 1918-1922; jatkossa käytän viitteissä Raittiuskalentereista lyhennettä RK.

²³ Pitkänen & Sutinen 2014, 231.

²⁴ RK 1918–1922.

Veljeysseuran keskeisin pyrkimys oli kieltolaki ja sen tavoittelu näkyi Raittiuskalentereissa. Kieltolain²⁵ etenemistä seurattiin Raittiuskalentereissa aina osavaltion tasolta koko maailman tasolle asti.²⁶ Amerikansuomalaiset raittiusmiehet uskoivat kieltolain poistavan monia yhteiskunnallisia ongelmia. Poliittisesti asiaa ajaessaan he jakoutuivat kahtia. Osa raittiusmiehistä kannatti Kieltolakipuoluetta. Sen käytännön merkitys jäi kuitenkin vähäiseksi, sillä se keräsi esimerkiksi presidentin vaaleissa vain 1-2 % äänistä. Toiset taas pitivät Anti-Saloon League -järjestöä parempana vaihtoehtona, sillä se pyrki kanavoimaan ääniä eri puolueitten raittiusmiehille. Koska yksimielisyyttä äänestyskysymyksessä ei ollut, päätettiin päätösvalta äänestyskysymyksissä jättää paikallisosastoille.²⁷ Vaikka Kieltolakipuolueen merkitys jäi vähäiseksi, näki raittiuskansa siinä silti suositeltavan äänestysvaihtoehdon.

Kieltolakipuolueen kannattaminen ei näkynyt tutkittavissa Raittiuskalentereissa esimerkiksi mainosten tai puolueohjelman muodossa. Raittiuskalenterissa kuitenkin kehoitettiin äänien kanavoimiseen kieltolakia kannattaville ehdokkaille puolueesta riippumatta, joten äänestyskysymyksessä puoluetta tärkeämpänä tekijänä nähtiin ehdokkaan raittius. Tämä puolestaan viittaisi myönteiseen suhtautumiseen Anti-Saloon Leaguea kohtaan, koska järjestönä se pyrki nimenomaan kanavoimaan ääniä raittiutta kannattaville ehdokkaille. Raittiuskalentereiden kirjoittajat pyrkivät kuitenkin sekaantumaan mahdollisiin kieltolaki äänestyksiin. Lukijoita kehoitettiin esimerkiksi pommittamaan kirjeillä senaattoreita ja edustajahuoneen jäseniä, jotta he taipuisivat kieltolain kannalle. Vuoden 1919 Raittiuskalenterin kirjoituksessa ”Kansallisen Kieltolain kehitys ja merkitys” oli liitteenä kirjelmämalli lukijoille. Kirjelmällä pyrittiin vetoamaan lainlaatijakunnan jäseniin, jotta he toimisivat kieltolain puolesta.²⁸ Kirjelmän hyödyllisyydestä painostuksen keinona kirjoitettiin seuraavasti:

Pääasia kuitenkin on, että ei jätetä kirjelmiä lähettämättä, sillä niillä ehdottomasti on vaikutus. Se tuli näkyviin äskeisenkin sodanaikaisen kieltolain yhteydessä, jolloin eräskin edustaja, joka ei ollut itse kieltolain kannalla, oli saanut valitsijoiltaan niin paljon anomuksia äänestää kieltolain

²⁵ Kieltolaki astui Yhdysvalloissa voimaan 1920, mutta jo 33 osavaltiossa kieltolaki oli astunut voimaan ennen kansallista kieltolakia. Michiganissa kieltolaki tuli voimaan 02.01.1919 ja se oli kuudestoista osavaltio, joka hyväksyi kieltolain. Holmio 2001, 268.

²⁶ RK 1918–1922.

²⁷ Kero 1997, 69.

²⁸ Tiura V., ”Kansallisen Kieltolain kehitys ja merkitys” (art.) RK 1919; Anonyymi, ”Koko maailmaa käsittelevän Kieltolakitaistelun kehitys” (art.). RK 1921.

*puolesta, että hän sanoi ei uskaltavansa mennä kotia, jos äänestäisi sitä vastaan.*²⁹

Raittiuskalentereiden kirjoittajat juhlivat kieltolakia, kun se tuli paikallisesti voimaan Michiganissa vuonna 1917 ja kun kieltolaki astui Yhdysvalloissa koko maan laajuisesti voimaan 1920. Michiganin tultua kuivaksi Raittiuskalentereiden kirjoituksissa ylistettiin lain vähentäneen rötöksiä ja lisänneen työllisyyttä. Kirjoittajien mukaan yksi todiste työllisyyden kasvusta oli se, että kadulta puuttui työttömien joukkiot. Lisäksi kirjoituksissa esiintyi valikoituja tilastoja, joilla todisteltiin kieltolain positiivista vaikutusta eri talouden osa-alueille. Michiganin kieltolain voimaantulon katsottiin myös kohottavan suomalaisten kunniaa ja korjaavan suomalaisten vahingoittuneen siveellisen maineen. Kunniaa kieltolain voimaantulosta jaettiin myös korkeimmille voimille. Jumalaa kiitettiin johdattuksesta ja maallisen oikeuden katsottiin vihdoinkin toteutuneen.³⁰

Kirjoittajat suhtautuivat silti kieltolakiin saavutuksena realistisesti. Kirjoituksissa tiedotettiin, että alkoholia valmistettiin yhä ja että sitä myytiin laittomasti. Osa kirjoittajista puolestaan oli huomannut kieltolain negatiivisen vaikutuksen raittiusseurojen aktiivisyyteen ja jäsenmääriin. Tällöin syntyi tarve perustella raittiusseurojen olemassaoloa. Perusteluna käytettiin sitä, että yhteiskunta ei vielä ollut raitis kieltolaista huolimatta ja raittius-työtä olisi täten vielä tehtävänä. Raittius-työ ei siis tarvinnut kirjoittajien mielestä uutta suuntaa, sillä se oli koko ajan ollut sama. Tietysti kirjoituksissa huomioitiin se, että raittius-työtä helpotti kieltolaki, sillä laki oli vihdoinkin raittiusliikkeen ajaman asian puolella.³¹ Raittiuskalentereissa kieltolain juhlinta jäi yllättävän maltilliseksi, vaikka kirjoituksissa ylistettiin useita kieltolain tuomia positiivisia asioita. Kirjoituksissa muistutettiin raittius-työn keskeneräisyydestä, sillä vaikka alkoholin valmistus ja myynti oli saatu kiellettyä, alkoholin valmistus ja myynti jatkui laittomasti.

Kieltolain voimaantulo oli raittiusaatteen kannattajille iso voitto. Se sai menneiden vuosien työn näyttämään mielekkäältä, mutta se myös vaikutti vahvasti

²⁹ Tiura V. ”Kansallisen Kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919.

³⁰ M.S., ”Kuiva Michigan” (art.). RK 1919; Niemi J.P., ”Michiganin valtio on ollut kuivana lähes kaksi vuotta” (art.). RK 19; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittius-työ olisi ohjattava” (art.). RK 1921.

³¹ M.S., ”Kuiva Michigan” (art.). RK 1919; Niemi J.P., ”Michiganin valtio on ollut kuivana lähes kaksi vuotta” (art.). RK 19; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittius-työ olisi ohjattava” (art.). RK 1921; K.O., ”Menettääkö laki arvonsa siksi, että lakia yleisesti rikotaan” (art.). RK 1921; Anonyymi, ”Raittius-työn kevät” (art.). RK 1921; Niemi J.P., ”Lymyilevä myrkyneittäjä” (art.). RK 1922; Karhu H., ”Miten käyttäytyä tiellä” (art.). RK 1922.

amerikansuomalaisten raittiusseurojen aktiivisuuden laskuun. Kieltolaki tuntui tekevän joidenkin jäsenien mielestä raittiustyön tulevaisuudessa tarpeettomaksi ja sen voimaantumalon myötä iso osa raittiustyöntekijöistä koki työn tehdyksi ja jätti liikkeen. Raittiusseurojen ja jäsenien laskusuunnasta huolimatta amerikansuomalaisen raittiusliikkeen toiminta ei kuitenkaan loppunut kokonaan. Toiminta jatkui aina 1970-luvulle, mutta raittiusliikkeen toiminnan aktiivisuus oli heikkoa verrattuna 1900-luvun alun toiminnan huippuvuosiin.³²

Kieltolain aiheuttama jäsenkato näkyi suoraan Raittiuskalentereiden levikin laskuna. Vuoden 1918 vuosikatsauksen mukaan Raittiuskalenterin levikki oli kaksituhatta kappaletta. Muissa Raittiuskalentereissa ei mainita levikin määriä eikä levikki selviä myöskään tutkimuskirjallisuudesta. Kuitenkin vuoden 1922 Raittiuskalenterissa kerrottiin, että edellisen vuoden painos puolitettiin eli levikin määrä suorastaan romahti kieltolain voimaantumalon myötä.³³

Raittiuskalentereissa ei seurattu pelkästään kieltolain etenemistä, vaan niissä esitettiin ahkerasti syitä sille, miksi yhteiskunnan raittius oli tärkeää ja tarpeellista. Useissa kirjoituksissa argumentit liittyvät säästöihin, joita kieltolaki kirjoittajien mielestä toisi sekä yksilölle että valtiolle. Yksilö säästäisi palkkarahansa, jotka olisivat aiemmin hupenneet viinaan. Täten rahaa jäisi enemmän käytettäväksi järkeviin ostoksiin. Alkoholin katsottiin tuhlaavan yhteiskunnalle arvokkaita resursseja, joiden tarpeellisuus korostui Yhdysvaltain liittyttyä ensimmäiseen maailmansotaan³⁴. Argumentoinnin keinoihin kuului alkoholin valmistajien rinnastaminen maan vihollisiksi, sillä alkoholin valmistus kulutti viljaa, josta puolestaan oli puutetta sodan aikana. Alkoholin valmistajien sanottiin olevan suurimmaksi osaksi saksalaisia ja täten alkoholiin kulutettu raha menisi maan sen hetkiselleviholliselle.³⁵

Kirjoituksissa vedottiin myös viinan järjenjuoksua heikentävään ominaisuuteen ja päihetympylän katsottiin johtavan ongelmiin. Alkoholi aiheutti erityisesti ongelmia töissä ja sen käyttö oli työnantajan näkökulmasta ongelmallista. Päihtyneet henkilöt aiheuttivat

³² Holmio 2001, 268; Kero 1997, 64-65; Kostiainen 1983, 73.

³³ Hamina H., ”Kuluneen vuoden toiminnasta” (art.). RK 1918. Hamina H., ”Yleispiirteitä S.K.R. Veljeysseuran toiminnasta kuluneelta vuodelta” (art.). RK 1922.

³⁴ Yhdysvallat liittyi ensimmäiseen maailmansotaan ja Saksan vastaiseen rintamaan 06.04.1917.

³⁵ Anonyymi, ”Totuuksia kieltolain puolesta” (art.). RK 1919; Tiura V., ”Kansallisen kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919; Hamina G., ”Lisääkö kieltolaki työttömyyttä” (art.). RK1920; Manner M., ”Mieleenpantavia asioita” (art.). RK 1922.

työonnettomuuksia ja heidän työtehokkuutensa kärsi liiallisesta juomisesta. Enemmän ongelmia aiheutui kuitenkin vapaa-ajan alkoholin käytöstä, sillä suomalaiset esiintyivät usein päihtyneenä ja aiheuttivat pahennusta yleisesti sekä joutuivat toistuvasti tappeluihin.³⁶

Nämä perustelut eivät ole vailla pohjaa, sillä alkoholin väärinkäyttö tai niin sanottu juopottelu oli varsin yleistä amerikansuomalaisten miesten keskuudessa. Viinan käytöllä oli myös seurauksensa ja suomalaissiirtolaiset päätyivät toistuvasti riitoihin. Tappeleminen, holtiton juominen ja rähjäminen johtivat ongelmiin virkavallan kanssa. Palkkarahat saattoivat huveta sakkomaksujen lisäksi lääkärimaksuihin ja viinaan. Lisäksi perhe-elämä vaikeutui miesten juopottelun takia.³⁷ Reino Keron mukaan niin syntyperäiset amerikkalaiset, kanadalaiset kuin suomalaisetkin puhuivat ”juopposuomalaisista”, jotka tulivat viikonlopuksi kaupunkiin päihtymään.³⁸ Amerikansuomalainen raittiusväki koki yhä kärsivänsä näiden ”juopposuomalaisten” aiheuttamasta mainehaitasta ja halusi puhdistaa siirtosuomalaisten maineen. Amerikansuomalaisten alkoholinkäyttö kuitenkin todennäköisesti laski vuosina 1917-1921 sodanaikaisen kieltolain ja Kansallisen Kieltolain toimesta.

Vuosien 1918 ja 1919 Raittiuskalentereiden kirjoittajien kokemusten mukaan, kieltolakia vastustavien ”kapakkaliikkeen kannattajien” keskeisin argumentti liittyi talouteen ja työllisyyteen. Vastustajat katsoivat lain johtavan väistämättä työllisyyden laskuun. Raittiuskalentereiden kirjoittajien tyypilliset vasta-argumentit sisälsivät valikoituja tilastoja osavaltioista, joissa kieltolaki oli tullut voimaan. Kirjoittajat nostivat esille kieltolain myötä laskeneet pidätystilastot, pankkien säästöjen nousun ja lukuja talouden kasvusta.³⁹ Näillä luvuilla pyrittiin tyrmäämään vastustajien väitteet. Työllisyyteen otettiin kantaa vuoden 1919 Raittiuskalenterissa Gust. Haminan kirjoituksessa ”Lisääkö kieltolaki työttömyyttä”. Hänen mukaansa kieltolaki tulisi lisäämään työtä sekä hyvinvointia ja tyrmäsi vastapuolen väitteet varsin kovasanaisesti. Haminan mielestä alkoholin tuotantoon

³⁶ Halla A.V., ”Tulevaisuusmietteitä” (art.). RK 1919; Anonyymi, ”Totuuksia kieltolain puolesta” (art.). RK 1919; Tiura V., ”Kansallisen kieltolain kehitys ja merkitys” (art.). RK 1919; Hamina G., ”Lisääkö kieltolaki työttömyyttä” (art.). RK1920; Riippa A., ”Taistelu maailman raitistuttamiseksi ja osanottomme siihen” (art.); RK 1920. Anonyymi, ”Koko maailmaa käsittävän kieltolakitaistelun kehitys” (art.). RK 1921; K.O., ”Menettääkö laki arvonsa siksi, että sitä yleisesti rikotaan?” (art.). RK 1921; Kujala K., ”Raittiuden kevät” (art.). RK 1921; Niemi J.P., ”Lymyilevä myrkyneittäjä” (art.). RK 1922; Manner M., ”Mieleepantavia asioita” (art.). RK 1922; Karhu H., ”Miten käyttäydyt tiellä?” (art.). RK 1922.

³⁷ Pitkänen & Sutinen 2014, 171-172.

³⁸ Kero 1997, 52-54.

³⁹ Anonyymi, ”Totuuksia Kieltolain puolesta” (art.). RK 1918; Hamina G., ”Lisääkö Kieltolaki työttömyyttä” (art.) Raittiuskalenteri 1919; M.S., ”Kuiva Michigan” (art.). RK 1919.

käytetyn pääoman ja työvoiman voisi sijoittaa johonkin yhteiskunnalle taloudellisesti hyödyllisempään teollisuuteen. Tämä pääomien uudelleen sijoitus puolestaan johtaisi työpaikkojen kasvuun. Vastaväitteiden esittäjät hän julisti lyhytnäköisiksi, juopoiksi, mielipuoliksi tai muuten harkintakykysä menettäneeksi.⁴⁰ Hän päätti kirjoituksensa seuraavanlaiseen päätelmään:

Siis, sen sijaan että kieltolaki tuottaisi pelotettua työttömyyttä, tuottaa se menestystä, varallisuutta ja kohottaa koko maan yleistä voimistumista, sen kautta että se lisää työtä ja työvoimaa, jota viimeksi mainittua maamme tällä kertaa tuntuvasti tarvitsee. Henkilö, joka tällä kertaa vielä väittää kieltolain tuottavan sovittamainta työttömyyttä, on joko juopottelun kautta järkensä menettänyt raukka, tahi yksilöllisen hyötynsä vuoksi kapakkaporhojen talutusnuorassa mateleva nilviäinen, tahi suorastaan tämän maan vihollinen.⁴¹

Amerikansuomalaisten keskuudessa järjestettiin myös tieteellistä raittiusopetusta. Se tarkoitti sitä, että väitteet perustettiin varsinkin lääke- ja luonnontieteisiin ja niissä tehtyihin tutkimuksiin. Raittiusasiaa siis pyrittiin oikeuttamaan tosiasioiden pohjalta. Todennäköisesti malli tähän saatiin Suomesta.⁴²

Vuoden 1918 Raittiuskalenterista löytyi tällainen tieteeseen pohjaava kirjoitus. Clemens Niemi tutki syväluotaavasti väkijuomien ja perinnöllisyyden yhteyttä kirjoituksessaan ”Väkijuomat ja perinnöllisyys”. Kirjoituksen pääsanoma oli pitkälti siinä, että alkoholin negatiivinen vaikutus ulottuu aina alkoholin käyttäjän lapsiin ja lapsenlapsiin saakka. Hän esitti myös useita tilastoja, joissa raittiiden perheiden lasten kuolevaisuus oli pienempi kuin alkoholia käyttävien perheiden kohdalla.⁴³

Argumentointi tieteen avulla toi raittiustyölle uskottavuutta. Samalla raittiustyö oli helppompaa oikeuttaa lukijalle. Kun haittavaikutukset perusteltiin tieteelliseltä pohjalta, oli kieltolain tarve argumenttina pätevä. Tieteellisten tekstien vahvuus oli siinä, että niissä pystyttiin vetoamaan sekä tunteeseen että järkeen yhtä aikaa. Näiden tieteellisten faktojen

⁴⁰ Hamina G., ”Lisääkö Kieltolaki työttömyyttä” (art.). RK 1919.

⁴¹ Hamina G., ”Lisääkö Kieltolaki työttömyyttä” (art.). RK 1919.

⁴² Kostiainen 1983, 78.

⁴³ Niemi C., ”Väkijuomat ja perinnöllisyys” (art.). RK 1918.

joukossa oli myös joskus uskonnollisia ”faktoja”. Esimerkiksi alkoholin kerrottiin turmelevan sielun ja johtavan perikatoon.

Raittiussanomaa levittäneissä kirjoituksissa tapahtui hienoista ajallista muutosta. Ensinnäkin yhteiskunnan raittiutta ja kieltolakia ajavien kirjoitusten määrä väheni vuosien 1920-1922 Raittiuskalentereissa. Tämä todennäköisesti johtui Yhdysvaltain Kansallisen Kieltolain voimaantulosta. Tilalle tuli kirjoituksia, joissa perusteltiin raittiustyön ja raittiusseurojen olemassaolon tarpeellisuutta kieltolain voimaantulon jälkeen. Jäsenmäärien yleinen lasku on varmasti vaikuttanut tällaisten kirjoitusten lisääntymiseen. Veljeysseuran pyrkimys yhteiskunnan raitistamiseksi ei kuitenkaan muuttunut, mutta pääteemaltaan yhteiskunnan raittiutta edistävät kirjoitukset vähenivät tutkittavan ajanjakson lopulla.

1.3. ”Muu Programmi” – Veljeysseuran kristillissiveelliset arvot

Raittiusseuraan liittyäkseen ei tarvinnut olla entinen juoppo. Useat jäsenet liittyivät toimintaan, koska he kokivat raittiusseurojen edustaman aatemaailman ja arvot omikseen. Alkoholista pidättäytymisen ohella raittiusseuroissa yleisesti tähdennettiin hyvän käytöksen merkitystä. Jäsenien tuli käyttää huoliteltua kieltä, noudattaa hyviä tapoja ja elää muiltakin osin siveästi. Veljeysseurassa siveydellä tarkoitettiin soveliasta seksuaali- ja sukupuolikäyttäytymistä sekä säädyllistä, sopusuhtaista ja korrektia elämäntapaa. Veljeysseuran siveyskäsitys olikin ilmeisen konservatiivinen ja uskonnollinen. Amerikansuomalaisten raittiusseurojen toimintaan liittyikin paljon uskonnollisia piirteitä. Raittiusseurojen yhteydet paikallisiin suomalaisseurakuntiin vaihtelivat aina hyvistä suhteista jopa tiiviiseen yhteistoimintaan. Joillakin paikkakunnilla kirkon ja raittiusseuran yhteistoiminta oli niin tiivistä, että ne olivat käytännössä yksi ja sama asia.⁴⁴

Amerikansuomalaisen raittiusliikkeen tukena oli Suomi-Synodin⁴⁵ papisto. He toimivat esimerkiksi puhujina tapaamisissa ja auttoivat raittiusjulkaisujen toimintaa kirjoittamalla niihin artikkeleita.⁴⁶ Lisäksi Raittiuskalenterin painaja Suomalainen Luterilainen Kustannusliike, oli tutkittavalla ajanjaksolla Suomi-Synodin omistuksessa. Veljeysseura melko

⁴⁴ Pitkänen ja Sutinen 2014, 173.

⁴⁵ Suomi-Synodi eli Amerikan Suomalainen Evankelis-luterilainen Kirkko oli amerikansuomalaisten perustama luterilainen kirkko. Amerikansuomalaisten kolmesta luterilaisesta pääsuuntauksesta se oli merkittävin. Pitkänen & Sutinen 2014, 164-166.

⁴⁶ Holmio 2001, 268.

vanhoillisena järjestönä suhtautuikin ilmeisen myönteisesti uskontoa kohtaan. Veljeysseuran vuoden 1920 käsi- ja sääntökirjassa määritelläänkin, että järjestö toimii vakavalla kristillissiveellisellä pohjalla. Veljeysseuraan kuuluneiden raittiusseurojen toiminnassa uskonnollisuus näkyi esimerkiksi keskusjärjestön antamassa kokouskaavassa, johon kuului useita rukouksia ja virren veisuuta.⁴⁷

Veljeysseuran oma moraali- ja siveyskäsitys ilmenivät Raittiuskalentereiden kasvatuksellisista ja uskonnollisista kirjoituksista. Raittiusseuran jäseneltä vaadittiin kunnollista ja siveellistä käyttäytymistä eli pelkkä alkoholista kieltäytyminen ei riittänyt. Raittiuskalentereissa käytössäännöistä puhuttaessa kerrottiin, että raittiusseuran jäsen ei saanut kiroilla, puhua raakuuksia, käyttäytyä sopimattomasti, tanssia kelvottomissa tilaisuuksissa, pelata uhkapelejä tai tehdä turmellusta muulla tavalla. Näitä siveys- ja käytössäöntöjä perusteltiin esimerkiksi Raamatun eri kohdilla, joten tiivis yhteys Suomi-Synodiin näkyi kristillissiveellisissä kirjoituksissa.⁴⁸

Muuhun turmelukseen kuului esimerkiksi aviottomat lapset ja varsinkin avioliiton ulkopuolisiin suhteisiin suhtauduttiin ankaran tuomitsevasti. Tämänkaltaisen elämän katsottiin olevan turmiollisintä elämän myrkyä. Aviottomien lasten katsottiin olevan turvattomia ja huonon kasvatuksen saaneita. Omaa jälkikasvua haluttiin estää sortumasta tällaiseen siveettömyyteen. Raittiuskalentereiden kirjoituksissa näkyikin herännyt huoli nuorison siveystasosta. Kirjoittajat pohtivatkin keinoja lujittaa nuorison siveystasoa. Parhaaksi keinoksi katsottiin yleisen mielipiteen valveuttaminen siten, että epäsiveellisyyttä ei pidettäisi luonnollisena ja välttämättömänä. Lisäksi nuorisolle haluttiin tehdä selväksi epäsiveellisen elämän huonot seuraukset. Samalla pitäisi pitää huolta, että lapsille ja nuorille kerrotaan sellaisista elämän tavoista, joilla näitä kiusauksia kykenisi vastustamaan.⁴⁹

Lapsille ja nuorille haluttiin siis opettaa Veljeysseuran mukaiset arvot ja käyttäytymistavat. Tätä tarkoitusta varten perustettiin lapsille raittiuskouluja. Ensimmäiset raittiuskoulut

⁴⁷ Käsi- ja sääntökirja 1920, 3-40.

⁴⁸ Manner M., ”Sana ajallansa” (art.). RK 1918; Ollila J.L., ”Kortin peluu johtaa turmioon” (art.). RK 1919; Perttula M., ”Siveellisyytasoamme kohottamaan” (art.). RK 1920; Hamina H., ”Uusia suuntia alottamaan” (art.). RK 1920; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyötä olisi ohjattava?” (art.). RK 1921; Ollila J.L., ”Vähän velvollisuuksistamme.” (art.). RK 1922.

⁴⁹ M.E.M., ”Voidaanko iltamatoimintaa pitää hyväksyttävänä valistusseurain työmuotona” (art.). RK 1918; Hirvonen J., ”Raittiustyötä lastemme keskuudessa” (art.). RK 1918; M.E.M., ”Miten nuoriso on terästettävä epäsiveellisyyden kiusauksia voittamaan” (art.). RK 1918; Manner M., ”Sana ajallansa” (art.). RK 1918; Perttula M., ”Siveellisyytasoamme kohottamaan” (art.). RK 1920; Hamina H., ”Uusia suuntia alottamaan” (art.). RK 1920; Johanson M., ”Mihin suuntaan nykyajan raittiustyötä olisi ohjattava?” (art.). RK 1921; Ollila J.L., ”Vähän velvollisuuksistamme.” (art.). RK 1922.

perustettiin vuonna 1905. Alkuinnostuksen vallassa niin sanottuja toivonliittoja syntyi ainakin Michiganissa ja Minnesotassa. Ne olivat lapsille suunnattua raittiusseuratoimintaa. Yhteys kirkkoon ja uskontoon näkyi siten, että niitä pidettiin lauantaisin, jottei se häiritsisi sunnuntain pyhäkoulutoimintaa. Lapsille ja nuorille järjestetty toiminta hiipui 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Tähän syynä oli ilmeisesti johtajien ja opettajien jatkuva puute.⁵⁰

Raittiustyöstä lasten parissa ei täysin luovuttu, vaikka sitä järjestettiin varsinkin vähän 1910-luvun lopulla ja 1920-luvun alussa. Toivonliittojen tarkoituksesta kirjoitettiin seuraavanlaisesti vuoden 1918 Raittiuskalenterissa:

*Toivonliittojen tarkoituksena on kasvattaa lapsiimme ja nuorisoomme niiden pienuudesta alkaen käsitys ja tietoisuus siitä, että alkoholi on myrkkyä ja sen käyttämisellä turmelee ihminen itsensä aineellisesti ja henkisesti. Tällaista käsitystä tulisi selvittää lapsille yksinkertaisen ja havainnollisen opetuksen kautta.*⁵¹

Raittiuskalenterit toimivat myös alustana, jossa raittiusväki keskusteli kattojärjestön linjauksista. Keskustelua herätti erityisesti iltamatoiminta ja niissä esiintyvä huvittelu, johon suhtauduttiin kaksijakoisesti. Kirjoituksissa tiedostetaan iltamien positiivinen puoli. Parhaimmillaan iltamat olivat tärkeä osa seurojen varainkeruuta ja lisäksi ne toimivat merkkinä toimintahalusta ja mahdollisuutena valistavaan huviin ilman alkoholia. Toisaalta huolta herätti se, että iltamatoiminnasta oli kirjoittajien mielestä tullut pintapuolista ja siihen suhtauduttiin liian kevyesti. Kirjoituksista ilmeni, että iltamia vastaan ei haluttu nousta, vaan ryhtyä työhön niiden sisällön parantamiseksi. Huvittelun muodoista kielteisimmin suhtauduttiin tanssiin. Tanssin nähtiin vievän huomion pois iltamien raittiusohjelmasta sekä alentavan nuorison siveellisyytensä. Kirjoituksissa pohdittiin myös, että ovatko tanssit sopusoinnussa kristillissiveellisen raittiusseuran kanssa. Tanssin suhteen Raittiuskalentereissa päädyttiin siihen, että se ei ole hyväksyttävää kristillissiveellisten raittiusseurojen jäsenille ja kirjoitusten linjaus olikin yhteneväinen Veljesseuran

⁵⁰ Virtanen 1986, 152.

⁵¹ Hirvonen J., ”Raittiustyötä lastemme keskuudessa” (art.). RK 1918.

sääntöjen kanssa.⁵² Veljeysseuran vuoden 1920 Käsi- ja sääntökirjassa paikallisseuroille osoitetuissa säännöissä tanssien järjestämisestä kerrottiin seuraavanlaisesti:

*Paikallisseuroilta on tanssien toimeenpaneminen kielletty. Kokoushuoneensa vuokraamisesta sellaisiin tarkoituksiin päättäköön seura.*⁵³

Raittiuskalentereiden linjauksissa näkyi yleinen haluttomuus tuoda iltamiin nuorison haluamia huvitteluja. Mielenkiintoista näissä kannanotoissa on se, että huvittelut herättivät keskustelua jo heti Veljeysseuran perustamisen jälkeen. Säännöissä tanssiminen kiellettiin varsin yksiselitteisesti, mutta vanhoillinen ja tiukka linja johti nuoremman polven avoimeen vastarintaan. Tämä avoin vastarinta johti lopulta kilpailevan keskusjärjestön Suomalaisen Raittiuden Ystävain Yhdistys Amerikassa syntyyn vuonna 1890. Todellisuudessa tämän kilpailevan kattojärjestön säännöt eivät poikenneet paljolti Veljeysseuran säännöistä. Merkittävin ero oli vapaampi suhtautuminen huvitteluun ja löyhempi yhteys kirkkoon ja seurakuntaan.⁵⁴ Kolmessa vuosikymmenessä Veljeysseuran linjaus huvitteluja ja tanssia kohtaan ei siis muuttunut, mutta herätti yhä keskustelua Veljeysseuran piirissä.

Raittiuskalentereista kävi ilmi se, että Veljeysseuran parissa henkilökohtaista uskoa pidettiin tärkeänä raittiusaatteen ja siveyden kannalta. Uskonnollisten ja kasvatuksellisten kirjoitusten retoriikassa nousi esille perikadolla pelottelu sekä perhearvojen ja yhteisöllisyyden korostaminen. Uskonnollisten ja kasvatuksellisten kirjoitusten määrissä ei ollut merkittävää vaihtelua tutkittavalla ajanjaksolla.

⁵²M.E.M., ”Voidaanko iltamatoimintaa pitää hyväksyttävänä valistusseurain työmuotona” (art.). RK 1918; N.J.A., ”Vakaumuksen merkitys” (art.). RK 1919; Ollila J.L., ”Kortin peluu johtaa turmioon” (art.). RK 1919; Hamina H., ”Uusia suuntia alottamaan” (art.). RK 1920; Perttula M., ”Siveellisyytasoamme kohottamaan” (art.). RK 1920.

⁵³ Käsi- ja Sääntökirja 1920, 36.

⁵⁴ Holmio 2001, 238-245; Kero 1997, 58; Kostianen 1983, 65-66.

2. Fiktiiviset ja historialliset kirjoitukset Veljeyssseuran pyrkimysten ilmentäjinä

Amerikansuomalaisten siirtolaisten sepittämä kaunokirjallisuus oli selkeästi hahmotettava kokonaisuus heidän julkaisuissaan⁵⁵, niin myös vuosien 1918–1922 Raittiuskalentereissa. Veljeyssseuran edistämä raittiusvalistus ja kristillissiveelliset arvot näkyivät myös kirjoituskilpailujen tuotoksissa, kertomuksissa ja runoissa. Sisällytin myös raittiusseurojen historiikit ja katsaukset omaan toimintaan tämän pääluvun alle, sillä nekin muodostivat oman kokonaisuutensa kaunokirjallisesta osiosta ja ilmensivät omalla tavallaan Veljeyssseuran pyrkimyksiä.

2.1. Raittiutta, romantiikkaa ja kristinuskkoa – kertomukset ja runot

Amerikansuomalaiselle julkaisulle tyypilliseen tapaan Raittiuskalentereihin painettiin useita kertomuksia ja runoja. Kertomukset ja runot muodostivat merkittävän osan kaunokirjallisen osion sisällöstä. Kertomuksiin olen sisällyttänyt oman arvioni mukaan joitakin muistelmia, joista ei käy ilmi se, että ovatko ne oikeita muistelmia vai tarinamuotoon puettuja muistelmia. Kertomuksien ja runojen sisältö oli hyvin vaihtelevaa, mutta ne voisi jakaa kahtia sen perusteella ilmensivätkö ne Veljeyssseuran pyrkimyksiä vai ei.

Raittiuskalentereiden kertomuksissa pääsääntöisesti alkoholin kanssa kamppailivat miehet. Yhteistä tarinoille oli se, että he ymmärsivät alkoholin vaarat vasta vaikeimman kautta. Kertomukset olivat omalla tavallaan kauheita, sillä usein niissä tapahtui traagisia asioita juuri alkoholin takia ja vasta tragedian jälkeen tarinan alkoholisoituneet miehet löysivät raittiuden. Eräs tyypillinen tarinallinen muoto kertomuksissa oli kertoa jonkun fiktiivisen henkilön tie ”väkijuomaliikkeen pauloista” raittiuteen. Onnellisesti päättyneissä tarinoissa raittiuteen johti katumus. Katumus puolestaan herätettiin kristinuskon ja rakkauden avulla.⁵⁶ Esimerkiksi kertomuksessa ”Raittiuslupaus yli puolen vuosisataa takaperin” päähenkilö Kytösyvän Matti saa humalassa tappelemisesta rangaistukseksi 40

⁵⁵ Pitkänen & Sutinen 201, 228.

⁵⁶ Anonyymi, ”Pekka” (art.). Raittiuskalenteri 1918; Karhu H., ”Kuiva kuvaus” (art.). RK 1918; Karhu H., ”Miten ”Mälli-Pekasta” tuli raitis” (art.). RK 1920; H.H., ”Pullohan se olisi” (art.). RK 1921; Karhu H., ”Uuden elämän alkaessa” (art.). RK 1921; Potti K., ”Ylpeä Siiri” (art.). RK 1922; Elsa., ”Koti ja avio-
liitto” (art.). RK 1922.

raipan iskuja. Hän parantaa lopulta tapansa, kun pappi vierailee hänen sairassuoteellaan ja ohjaa hänet raittiille tielle.⁵⁷

Kaikki kertomukset eivät kuitenkaan päättyneet onnellisesti. Traagisesti päättyneiden kertomuksia yhdisti se, että päähenkilö valitsi ”väkijuomat” raittiuden sijaan ja katui tekojaan liian myöhään. Pääsääntöisesti kertomuksissa kuitenkin vallitsi mustavalkoinen ajattelutapa, jossa hyvä voitti pahan. Tarinoiden opetuksena toimi yleensä se, että alkoholi oli tie turmelukseen ja että kohtuullinenkin juominen oli tuomittu kulkemaan kohti ongelmallista alkoholin käyttöä. Kuitenkin raittius ja uskonto toimivat tienä kohti parempaa ja raittiimpaa elämää.

Toinen tyypillinen tapa vaikuttaa lukijoihin opettavaisissa kertomuksissa oli perheen kärsimyksen esille tuominen. Tällaisissa tarinoissa perheelle kärsimystä tuotti alkoholisoitunut isä, jolla oli taipumusta päihtyessään olla väkivaltainen. ”Juomarin” kärsimyksien sijaan, näissä kertomuksissa nostettiin perheen koettelemukset esille. Alkoholin haittavaikutukset ulottuivat näissä kertomuksissa erityisesti juomarin vaimoon ja lapsiin.⁵⁸ Tällaisilla kertomuksilla vedottiin lukijan tunteisiin ja samalla korostettiin Veljeysseuran perhearvoja. Kirjoituksilla pyrittiin myös kiinnittämään lukijan huomio oman perheen parissa tapahtuvaan juomiseen ja sen haitallisuuteen. Kasvatuksellinen piirre tuli siis kertomuksista esille. Perheen kärsimys nousee hyvin esille seuraavassa lainauksessa:

*Kaikki oli niin ehjää siihen asti, kun isä tuli ensi kerran horjuen kotiin. – Siinä syy Ellin salaiseen suruun, ja se oli äidinkin onnen pirstoiksi lyönyt. – Tuntikausia saattoi äiti nyt istua ajatuksissaan, kuihtuneen onnensa raunioilla. – Ei toivon säde voinut hänen katsettaan kirkastaa.*⁵⁹

Kertomukset olivat raittiustyön kirjallisena muotona toimivia ja niissä Veljeysseuran pyrkimykset, aatteet ja ihanteet puettiin tarinamuotoon. Niiden vahvuus oli siinä, että ne olivat samaistuttavia, kevyttä luettavaa sekä helpommin lähestyttäviä kuin selkeästi raittiustalustukseen pyrkineet kirjoitukset. Fiktiiviset kertomukset sisälsivät toki opetuksen, jota ei sinänsä peitelty. Kertomusten opetuksena oli usein se, että moraalittomuudet

⁵⁷ Merikoski K., ”Raittiyslupaus yli puolen vuosisataa takaperin” (art.). RK 1918.

⁵⁸ A.E.A., ”Elli” (art.). RK 1918; Anonyymi, ”Hän ei tiennyt parempaa” (art.). RK 1919; H.H., ”Pullohan se olisi” (art.). RK 1920; Vuoti R., ”Satakieli” (art.). RK 1921; Toivo A., ”Raittiyslupaus” (art.). RK 1922; Potti K., ”Ylpeä Siiri” (art.). RK 1922; Elsa., ”Koti ja avioliitto” (art.). RK 1922.

⁵⁹ A.E.A., ”Elli” (art.). RK 1918.

kostautuivat, mutta kuitenkin Jumalan rakkaus lopulta voitti. Usein tarinoiden päähenkilöt palasivat kotiin läksynsä oppineena. Opettavaisten kertomuksien julkaisu oli siis selkeästi yksi tapa tehdä raittiustyötä.

Kaikki kertomukset eivät kuitenkaan ajaneet Veljeysseuran pyrkimyksiä. Tällaisten kertomusten teemat olivat kevyempiä kuin Veljeysseuran pyrkimyksiä ajaneiden kirjoitusten. Kertomuksissa käsiteltiin esimerkiksi rakkautta, vanhuutta ja sotaa. Ne olivat myös huumoripainotteisempia kuin muut kertomukset. Niissä ei siis ollut mitään selkeitä takajatuksia ja ne poikkesivat täten muista Raittiuskalentereiden kertomuksista sisällöltään.⁶⁰

Amerikansuomalaisten keskuudessa pikkukertomukset julkaistiin usein sanoma- tai aikakauslehdissä, jotka olivat kirjallisuuden keskeisin levityskanava ”tavalliselle kansalle”.⁶¹ Kertomusten kirjoittajille Raittiuskalenteri oli varmasti juuri tällainen levityskanava, jota kautta omat tarinat näkivät päivänvalon samanhenkisten ihmisten keskuudessa.

Kertomuksien lisäksi Raittiuskalenterit kunnostautuivat runouden julkaisijana. Runojen teemat vaihtelivat paljon, mutta pääsääntöisesti niissä käsiteltiin isänmaan, raittiuden, rakkauden, siirtolaisuuden ja uskonnon kaltaisia teemoja. Suurin osa runoista ei ilmentänyt Veljeysseuran raittiutta ja kristillissiveellisiä pyrkimyksiä, joten runojen kohdalla pyrkimysten suoranainen julistaminen oli poikkeavaa.⁶² Seuraava ote runosta ”Juhlamme” kuitenkin kuvastaa hyvin Veljeysseuran yhteiskunnan raittiuden tavoittelua.

⁶⁰ Muller J., ”Rakkaus” (art.). RK 1919; Potti K., ”Vasikan kummi” (art.). RK 1919; Jallu H., ”Vanha ihminen” (art.). RK 1920; Polvenmäki E., ”Kun Antti lähti Suomeen äit’muoriaan katsomaan” (art.). RK 1921; Potti K., ”Kun laihialaiset pommittivat Oulua” (art.). RK 1921; Pärnänen V., ”Lundholma” (art.). RK 1922; J. K.-N., ”Kesäinen halla” (art.). RK 1922; Yösalo M., ”Oudossa maailmassa” (art.). RK 1922; Helinä., ”Kotia muistellessa” (art.). RK 1922.

⁶¹ Pitkänen & Sutinen 2015, 228-229.

⁶² Vallinmäki A., ”Tuhlaajapojan palatessa” (art.). RK 1918; Korpela S., ”Korpeen raatajat” (art.). RK 1918; Hamina H., ”Juhlamme” (art.). RK 1919; Nurmi E., ”Hymyily” (art.). RK 1919; Mahlberg L., ”Rajamailla” (art.). RK 1919; Anonyymi, ”Ritariretki” (art.). RK 1919; Suomennos, ”Sinun Ristisi ja minun Ristini” (art.). RK 1919; Onerva L., ”Aamun sarastus” (art.). RK 1920; Kahila H., ”Aika kiittää” (art.). RK 1921; Mahlberg L., ”Yksinäinen puu” (art.). RK 1921; Frans S., ”Hallaa” (art.). RK 1921; Uolevi., ”Soittaja” (art.). RK 1921; Syksynhelve., ”Kehdon äärellä” (art.). RK 1921; Helinä., ”Elämälle” (art.). RK 1921; Anonyymi, ”Syyskuulla” (art.). RK 1921; Autere S.V., ”Taisto ja voitto” (art.). RK 1921; Suom. Polvenmäki E., ”Uinumassa Ahtolassa” (art.). RK 1921; Valve J., ”Raitista tuulta ja mieltä” (art.). RK 1922; Kerttu S., ”17-vuotiaan laulu” (art.). RK 1922; Korven-Aatos., ”Muistaako nykypolvi” (art.). RK 1922; K.K.T., ”Päiväkirjasta” (art.). RK 1922; Anonyymi, ”Tiellä” (art.). RK 1922; Salovaara T., ”Runosikermä” (art.). RK 1922; Kaitera T., ”Tervehdysruno ”Louhi”-soittokunnalle” (art.). RK 1922.

Työmme voitolle juhlia kannattaa, Jo murtui viinojen valta. Kodin rauha ja pyhyys on turvassa, Tuon tuhoisan raastannalta, Nyt kehossa uinuvan elämä vaan lietona vastassa kangastaa.

*Mutta sen minkä voitimme itselle, Se sama on saatava muille. Ovat entiset ottelut oppaamme, Tulevaisuuden taisteluille. Ja **taistelemme**, siks kun koko maa, Viinavallasta vapaana juhlia saa.*⁶³

Lyriikka oli kirjallisuudenlajina suosittu amerikansuomalaisten keskuudessa. Esimerkiksi runoja painettiin sanomalehtiin, mutta niiden suosio ei ollut kuitenkaan yhtä suurta kuin lyhyiden kertomuksien. Runouden lukemista edistivät tekstien lyhyys ja se, että säkeisiin oli varsin helppo upottaa eri ryhmien ideat ja iskulauseet. Raittiuskalentereiden kaunokirjallisuutta kuitenkin leimaa tietynlainen amatöörimaisuus. Koska siirtolaisiksi lähti vähän ammattimaisia kirjoittajia, johti se siihen, että suomalaista siirtolaiskirjallisuutta väritti amatöörimäinen ote. Amerikansuomalaista kaunokirjallisuutta onkin pidetty heikkotasoisena ja harrastajamaisena, mutta siirtolaisten kaunokirjallisuuden taiteellisuuden tason arviointi on enemmänkin arvostuskysymys. Amatöörimäinen ote näkyi ainakin kirjoitusvirheiden muodossa ja siinä, että klassikoita ei ole tämän kirjallisuuden piiristä ole jäänyt elämään.⁶⁴

Kertomukset ja runot olivat hyvä osoitus siitä, että Raittiuskalenterit tarjosivat lukijoilleen myös kevyempää luettavaa. Useat kertomukset ja runot eivät ajaneetkaan Veljeysseuran raittius ja kristillissiveellisiä pyrkimyksiä. Runojen ja kertomusten määrissä on havaittavissa selkeää kasvua, sillä vuosien 1921 ja 1922 Raittiuskalenterit sisälsivät selkeästi enemmän runoja ja kertomuksia, kuin vuosien 1918–1920 Raittiuskalenterit. Yhdysvaltain Kansallinen Kieltolaki vaikutti siis selkeästi kertomusten ja runojen määrien kasvuun Raittiuskalentereissa tutkittavalla ajanjaksolla.

Eräs harvinaisempi kertomusten muoto Raittiuskalentereissa oli kirjoituskilpailujen tuotokset. Veljeysseura järjesti tutkittavalla ajanjaksolla kirjoituskilpailun jäsenilleen ainakin vuonna 1917. Kyseisen kirjoituskilpailun parhaimmat tuotokset löytyvät vuoden 1918 Raittiuskalenterista. Kyseisessä kirjoituskilpailussa oli kaksi eri sarjaa ja molemmista sarjoista on otettu kaksi parasta kirjoitusta vuoden 1918 Raittiuskalenteriin.

⁶³ Hamina H., ”Juhlamme” (art.). RK 1919.

⁶⁴ Pitkänen & Sutinen 2014, 226, 230; Pilli 1986, 129-130.

Palkintotuomareiden päätöksellä kummassakaan sarjassa ei jaettu ensimmäistä palkintoa. Palkintotuomareita oli yhteensä kolme, opettajatar neiti Miina Perttula ja pastorit V. Rautanen ja V. Koivumäki. Ensimmäisessä sarjassa toinen ja kolmas palkinto menivät samaan osoitteeseen Martta Suomiselle ja kirjoituksille ”Iänkaikkisen elämän toivo” ja ”Todellinen vapaus”. Toisessa sarjassa toinen palkinto meni Hanna Möttösen ”He odottavat” kirjoitukselle ja kolmas palkinto Hugo Hillilän ”Ei milloinkaan” kirjoitukselle. Vuosien 1919–1922 Raittiuskalentereissa ei ole kirjoituskilpailujen tuotoksia eikä niiden vuosikatsauksessa ole mainintaa niiden järjestämisestä eli kirjoituskilpailuja ei todennäköisesti järjestetty vuosina 1918–1921. Todennäköinen syy tälle löytyi vuoden 1917 heikossa osallistumisinnossa, sillä kirjoituskilpailuun lähetettiin yhteensä vain seitsemän kirjoitusta, joista kolme ensimmäiseen sarjaan ja neljä toiseen sarjaan. Vuonna 1918 Veljeysseuran jäsenmäärä oli kuitenkin 2562, joten kirjoituskilpailun alhainen osallistumismäärä on todennäköisesti ollut järjestäjille pettymys.⁶⁵

Raittiuskalenterissa esiintyvät ensimmäisen sarjan parhaiten palkitut kirjoitukset ovat vahvasti uskonnollisia. Ne eivät sinänsä pyri edistämään raittiusaatetta, vaan edustavat kristillissiveellisiä kirjoituksia.⁶⁶ Toisen sarjan kertomuksien teemat pyörivät romantiikan ja uskonnon ympärillä. Omalla tavallaan niissä ilmeni raittiusaate, mutta se tuli ilmi hienovaraisemmin kuin suoraan raittiussanomaa levittäneissä kirjoituksissa.⁶⁷ Kirjoitusten uskonnollisuus ei ole yllättävää, kun ottaa huomioon Veljeysseuran tiiviit yhteydet kirkkoon. Kirjoituskilpailuiden otanta jäi kuitenkin valitettavan pieneksi ja on mahdollista sanoa, että minkälaisia teemoja palkintojen ulkopuolelle jääneet kirjoitukset käsitelivät. Raittiuskalentereista ei myöskään ilmene, että mikä kirjoituskilpailuissa olleiden sarjojen erottava tekijä oli.

Kirjoituskilpailujen järjestäminen ei ollut pelkästään Veljeysseuran oma juttu. Esimerkiksi amerikansuomalainen lehti Amerikan Kaiku järjesti vuonna 1906 kirjoituskilpailun, jossa ensimmäinen sarja oli tarkoitettu ammattikirjailijoille ja toinen amerikansuomalaisille kansankirjailijoille. On mahdollista, että Veljeysseuran kirjoituskilpailun sarjoissa noudatettiin samaa käytäntöä. Valtaosa siirtolaiskirjailijoista oli kuitenkin niin sanottuja kertakäyttökynäilijöitä, joiden runoja ja tarinoita julkaistiin vain lehdissä. Uusia

⁶⁵ Hamina H., ”Kuluneen vuoden toiminnasta” (art.). RK 1918.

⁶⁶ Suominen M., ”Iänkaikkisen elämän toivo” (art.). RK 1918; Suominen M., ”Todellinen vapaus” (art.). RK 1918.

⁶⁷ Möttönen H., ”He odottavat” (art.). RK 1918; Hillilä H., ”Ei milloinkaan” (art.). RK 1918.

kirjoittajakykyjä pyrittiin löytämään järjestämällä kirjoituskilpailuja, koska tilapäismateriaalin kirjoittajista oli ajoittain puutetta. Sanomalehdet ja aikakauslehdet toimivat pääasiallisena foorumina useille kirjoittamisen harrastajille.⁶⁸ Raittiusseurojen jäsenille Raittiuskalenteri tarjosi oivan foorumin omien kertomusten julkaisuun. Raittiuskalenterin tekijöille kirjoituskilpailut tarjosivat mahdollisuuden löytää uusia potentiaalisia kirjoittajia, mikäli tilapäismateriaalin kirjoittajista oli puutetta. Oli kirjoittajista puutetta tai ei, jäi kirjoituskilpailujen merkitys pieneksi Raittiuskalentereissa.

2.2. Viehtymys oman historian tarkasteluun – historiikit

Veljeysseuran kaltaiseen kattojärjestöön kuului useita raittiusseuroja ja näillä raittiusseuroilla oli selkeä viehtymys oman historian sekä oman toimintansa tarkasteluun. Vuosien 1918 ja 1919 Raittiuskalentereissa ei näitä historiikkeja tai katsauksia omaan toimintaan vielä nähdä, mutta vuosien 1920–1922 Raittiuskalentereissa ne muodostivat selkeästi oman kokonaisuutensa. Erityisen paljon raittiusseurojen ja raittiusliittojen⁶⁹ lyhyitä historiikkeja nähdään vuoden 1920 Raittiuskalenterissa.⁷⁰

Lähtökohtaisesti Raittiuskalentereiden historiikit käsittelivät raittiusseuran tai -liiton syntyä, varhaista toimintaa ja myöhempiä kohokohtia. Historiikeissa suotiin myös toisinaan kunniamainintoja merkkihenkilöille. Kuitenkin historiikit ilmensivät omalla tavallaan Veljeysseuran pyrkimyksiä. Niistä käy ilmi se, miten paikallisella tasolla amerikansuomalaisten yhteenliittymistä oli suoritettu raittiusasian tiimoilta. Toisaalta niistä tuli ilmi amerikansuomalaisen raittiusliikkeen eripuraisuus. Samalla paikkakunnalla saattoi olla useita kilpailevia raittiusseuroja. Seurojen toimintaa vaikeutti myös selkeästi jäsenien runsas vaihtuvuus ja eroaminen kieltolain jälkeen. Historiikeissa kerrottiin myös oman raittiusseuran tai -liiton konkreettisesta toiminnasta kieltolain saavuttamiseksi. Niissä otettiin myös kantaa siihen, että onko raittiusseuran tai -liiton työlle enää tarvetta, kun

⁶⁸ Pilli 1986, 129.

⁶⁹ Raittiusliitot syntyivät 1900-luvun alussa, kun amerikansuomalainen raittiusväki haluttiin yhdistää perustamalla Amerikan suomalainen Raittiusliitto. Keskusjärjestöjen yhdistymisen sijaan syntyi raittiusliittoa, jotka toimivat maantieteelliseltä perustalta. Ne saattoivat sisältää osavaltioyhmän, osavaltion tai osan sellaisesta. Raittiusliittoihin kuului raittiusseuroja eri keskusjärjestöistä, joten ne tietyllä tavalla yhdistivät amerikansuomalaista raittiusväkeä. Toisaalta voidaan ajatella, että ne veivät pohjaa keskusjärjestöiltä. Pilli 1983, 72-73.

⁷⁰ RK 1918–1922.

päätavoite eli kieltolaki oli saavutettu.⁷¹ Raittiustyön tarkoitusta ja tarpeellisuutta kieltolain voimaantulon jälkeen kyseenalaistettiin raittiusseurojen jäsenien toimesta, joten ei siis ole yllättävää että, työn tarpeellisuutta pyrittiin perustelevaan. Ohion raittiusliiton vuoden 1920 katsauksessa raittiustyön tarvetta perusteltiin seuraavanlaisesti:

Raittiustyö Amerikassa on saavuttanut suuren voiton. Sitä ajatellessa tuntuu kuin tavoiteltu päämäärä olisi jo saavutettu, mutta kun seuraamme yhteiskuntaelämää ja katselemme ihmisten jokapäiväisiä puuhia, huomaamme että paljon on tässä yhteiskunnassa ja ennenkaikkea yksilöissä parantamisen varaa. Siksi ei työ raittiusseuroissamme saa vielä lakata, päinvastoin tulee sen kasvaa ja laajeta. Jokaisen ihmisen on saatava jalallensa pohja, sillä elämä kuuluu kaikille. Pinnalla kulkeminen voi saattaa ihmisen huonoille jälille.⁷²

Arja Pillin mukaan amerikansuomalaisilla järjestöille tyypillinen piirre oli juuri viehtymys oman menneisyyden tarkasteluun ja tässä mielessä raittiusseurat ja -liitot eivät muodostaneet poikkeusta. Tätä tukee erilaisten historiikkien ja juhla- ja muistokirjojen runsas määrä. Kun järjestö tai yhdistys – tässä tapauksessa raittiusseura tai raittiusliitto – täytti kymmenen, 25 tai 50 vuotta, saatettiin julkaista juhla- ja muistokirja, jossa käsiteltiin yleensä liikkeen syntymä, varhaista toimintaa ja myöhempiä kohokohtia sekä usein suotiin kunniamaininnat merkkihenkilöille. Juhlajulkaisuiden ja historiikkien laajuus vaihteli pienistä viikkosista aina laajoihin yleiskatsauksiin, jotka perustuivat asiakirjoihin ja muistelmiin.⁷³ Historiikkien määrä Raittiuskalentereissa on luultavasti vaihdellut sen mukaan, milloin kullakin raittiusseuralla on tullut niin sanottuja vuosipäiviä täyteen. Myös Yhdysvaltain Kieltolain voimaantulo on saattanut vaikuttaa historiikkien määriin Raittiuskalentereissa, sillä historiikkeja ei esiintynyt vuosien 1918 ja 1919 Raittiuskalentereissa.

⁷¹ Riippi E., ”Illinoisin Raittiusliitosta vähäsen” (art.). RK 1920; Anonyymi, ”Yleiskatsaus Majakka raittiusseuran toimintaan vuosina 1901-1919” (art.). RK 1920; Lehmus K., ”Lyhyt katsaus” (art.). RK 1920; Kilponen H., ”Pääpiirteitä Sivuuttaja R-Seuran toiminnasta, Waukegan, Ill.” (art.). RK 1920; C.G.U., ”Ohion, PA. ja W.VA Suom. Raittiusliitto” (art.). RK 1920; C.W – K.N., ”Piirteitä Marquette Countyn R-Liiton toiminnasta 1907-1919.” (art.). RK 1920; Toimikunta., ”Muutamia piirteitä Selvä-seuran olemassaolon vaiheista” (art.). RK 1921; Joki E., ”Uusi Toivo r.seura, New Castle, Pa.” (art.). RK 1921; Strang S., ”Muutama rivi Soihtu raittiusseuran toiminnasta” (art.). RK 1922; X., ”Yksimielisyyden Aalto raittiusseuran Aalto Hall.” (art.). RK 1922; Hautamäki J., ”Palanen Taimi r.-seuran historiaa.” (art.). RK 1922; C.W & K.A.N., ”Männikön Kukka r.-seura” (art.). RK 1922.

⁷² C.G.U., ”Ohion, PA. ja W.VA Suom. Raittiusliitto” (art.). RK 1920.

⁷³ Pilli 1986, 141-142.

Loppulause

Perinteiseen raittiustyöhön kuului valistuskirjallisuuden julkaiseminen ja juuri tällaista edustivat Veljeysseuran julkaisemat Raittiuskalenterit. Tutkielmassani olen tarkastellut amerikansuomalaisen Veljeysseuran raittiuus ja kristillissiveellisten pyrkimysten ilmentymistä vuosien 1918–1922 Raittiuskalentereissa. Raittiuskalenterit ilmensivät pääsääntöisesti Veljeysseuran pyrkimyksiä varsin näkyvästi, mutta aivan kaikki kirjoitukset eivät niitä ilmentäneet.

Veljeysseuran tärkeimpänä pyrkimyksenä oli yhteiskunnan raittiiksi saattaminen. Yhteiskunnan raittiuden kannalta kieltolain katsottiin olevan välttämätön ratkaisu ja sen katsottiin poistavan useita alkoholin tuottamia yhteiskunnallisia ongelmia. Raittiin yhteiskunnan tavoittelu näkyi Raittiuskalentereiden kirjoituksissa kieltolain seuraamisena sekä sen tarpeellisuuden perustelemisena sekä kieltolain voimaantumisen juhlintana. Yhteiskunnan raittiuden tarvetta perusteltiin sen tuottamalla hyödyillä, kuten työllisyyden ja säästöjen kasvulla.

Raittiusaatteen palo näkyi myös kertomuksissa, runoissa, kirjoituskilpailussa ja historiikeissa. Kertomuksien maailmaa voisi kuvailla mustavalkoiseksi, sillä hyvä yleensä voitti pahan. Hyvää edusti raittiuus sekä kristinusko ja paha alkoholi ja siveettömyys. Kertomuksien opetus oli usein se, että raittiuus ja henkilökohtainen usko johti parempaan elämään ja alkoholi oli puolestaan tie kurjaan ja onnettomaan elämään. Historiikeissa ilmeni raittiusseurojen konkreettinen työ kieltolain aikaansaamiseksi ja niissä otettiin kantaa raittiustyön tarpeellisuuteen. Runoissa raittiuusvalistus ja uskonnollinen paatos jäivät toissijaiseksi.

Veljeysseura edisti raittiuden lisäksi Raittiuskalentereissa myös omaa uskonnollista siveys- ja moraalikäsitystä. Tiiviit yhteydet kirkkoon ja uskontoon tulivat ilmi sekä uskonnollisissa ja kasvatuksellisissa kirjoituksissa että runoissa, kertomuksissa, kirjoituskilpailussa ja historiikeissa. Kristinuskolla perusteltiinkin raittiusseurojen jäseniltä vaadittua kristillissiveellistä käyttäytymistä. Raittiusseuran jäsenien haluttiin käyttävän huoliteltua kieltä, noudattavan hyviä tapoja ja elää kaikin puolin siveellistä elämää. Kasvatuksellisissa kirjoituksissa annettiin ohjeita lasten ja nuorison kasvatukseen ja siihen, kuinka varjella omia lapsia siveettömältä eläältä. Opettavaisissa kertomuksissa korostettiin

oikeanlaisia perhearvoja ja niissä annettiin varoittavia esimerkkejä mihin siveetön elämäntapa johtaa. Siveettömän elämäntavan katsottiin johtavan perikatoon ja onnettomaan elämään.

Raittiuskalentereiden kirjoitusten teemoissa oli havaittavissa ajallista muutosta. Näiden muutosten suurin tekijä oli todennäköisesti vuonna 1920 voimaan tullut Yhdysvaltain Kansallinen Kieltolaki. Sen voimaantulo näkyi raittiusvalistusta edistäneiden kirjoitusten määrän laskuna ja raittiusseurojen työn tarpeellisuutta perustelleiden kirjoitusten kasvuna. Raittiusseurojen ja -liittojen historiikkien määrä kasvoi mahdollisesti kieltoain seurauksena. Historiikkien määrän kasvuun on voinut myös vaikuttaa raittiusseurojen vuosipäivät. Myös kertomuksien ja runojen määrä kasvoi huomattavasti kieltoain voimaantumisen jälkeen. Uskonnollisten ja kasvatuksellisten kirjoitusten määrään kieltoilla ei kuitenkaan ollut vaikutusta.

Kaikissa Raittiuskalentereiden kirjoituksissa Veljeysseuran pyrkimykset eivät kuitenkaan ilmenneet. Esimerkkejä tästä löytyi kertomuksista, runoista ja ajankohtaisia tapahtumia ruotineista kirjoituksista. Raittiuskalenterit sisälsivät muutamia ajankohtaisiin tapahtumiin keskittyviä kirjoituksia, joissa ei Veljeysseuran pyrkimykset ilmenneet. Lisäksi Raittiuskalenterit sisälsivät selkeästi luonteeltaan kevyempiä, romanttisia kertomuksia, jotka eivät ajaneet Veljeysseuran pyrkimyksiä. Raittiuskalentereiden runoista suurin osa ei ilmentänyt Veljeysseuran pyrkimyksiä, vaan niiden teemat pyörivät esimerkiksi isänmaan, rakkauden ja siirtolaisuuden teemojen ympärillä.

Amerikansuomalainen raittiusliike lievensi ainakin jossakin määrin alkoholin väärinkäyttöön liittyviä ongelmia. Vaikka raittiusliike olikin suomalaiskeskeinen, auttoi se omalla toiminnallaan siirtolaisten sopeutumista amerikkalaiseen yhteiskuntaan. Raittiusliike auttoi siirtolaisia selviytymään vieraasta kulttuuriympäristöstä kokoamalla suomalaisia yhteen ja tarjoamalla monipuolista seuratoimintaa.

Aiemmissa siirtolaistutkimuksissa amerikansuomalainen raittiusliike on jäänyt vähälle huomiolle ja tutkittavaa sen parista löytyy vielä. Yhtenä jatkotutkimuksen aiheena voisi tutkia ajankohtaisten tapahtumien uutisointia Raittiuskalentereissa ja vertailla sitä muiden amerikansuomalaisten siirtolaislehtien uutisointiin.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Painetut lähteet

Käsi- ja Sääntökirja 1920. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Duluth, Minnesota.

Raittiuskalenteri 1918. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

Raittiuskalenteri 1919. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

Raittiuskalenteri 1920. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

Raittiuskalenteri 1921. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Hancock, Michigan.

Raittiuskalenteri 1922. Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura. Ishpeming, Michigan.

II Tutkimuskirjallisuus

Blocker, Jack S. & Fahey, David M. & Tyrrell Ian R. 2003: *Alcohol and Temperance in Modern History: an international encyclopedia*. Santa Barbara, California.

Holmio, Armas K.E 2001: *History of the Finns in Michigan*. Kääntänyt Ellen M. Ryyänen. Wayne State University Press, Detroit.

Kero, Reino 1997: *Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa*. Siirtolaisinstituutti, Turku.

Kostiainen, Auvo & Pilli, Arja 1983: *Suomen Siirtolaisuuden historia osa 2. Aatteellinen toiminta*. Turun yliopisto, Turku.

Kostiainen, Auvo & Pilli, Arja & Virtanen, Keijo 1986: *Suomen siirtolaisuuden historia osa 3. Sopeutuminen, kulttuuritoiminta ja paluumuutto*. Painosalama Oy, Turku.

Pitkänen, Silja & Sutinen, Ville-Juhani 2014: *Amerikansuomalaisten tarina*. Tammi, Porvoo.

Pulkkinen, Jonna 2015: *Kieltolaki: Kielletyn viinan historia Suomessa*. Minerva, Helsinki.

Tuomi, Joni & Sarajärvi, Anneli 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.